

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 104/07-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 17. mája 2007 predbežne prerokoval sťažnosť P. L., Ž., t. č. vo výkone trestu odňatia slobody, ktorou namietal porušenie svojho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, práva na kontradiktórne konanie a práva na prístup k súdnej ochrane podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na účinný právny prostriedok nápravy podľa čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutiami Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou z 22. decembra 2006 sp. zn. DK 91/000179/2006/R a sp. zn. DK 91/000180/2006/R, ktorými boli potvrdené platobné výmery Všeobecnej zdravotnej poisťovne z 29. decembra 2004 č. 2807/2004/1 a č. 2807/2004/2, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť P. L. o d m i e t a pre nedostatok právomoci Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. januára 2007 doručená sťažnosť P. L. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojho základného práva na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na kontradiktórne konanie a práva na prístup k súdnej ochrane podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na účinný právny prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutiami Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ďalej len „úrad pre dohľad“) z 22. decembra 2006 sp. zn. DK 91/000179/2006/R a sp. zn. DK 91/000180/2006/R, ktorými boli potvrdené platobné výmery Všeobecnej zdravotnej poisťovne z 29. decembra 2004 č. 2807/2004/1 a č. 2807/2004/2.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že mu bol doručený platobný výmer Všeobecnej zdravotnej poisťovne č. 2807/2004/1 z 29. decembra 2004, ktorým bolo rozhodnuté, že je ako platiteľ poistného povinný podľa § 16 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov zaplatiť dlžné poistné za obdobie od 1. januára 1995 do 8. mája 1995, od 7. augusta 1995 do 22. apríla 1996, od 15. mája 1996 do 25. marca 1997, od 12. decembra 2000 do 12. decembra 2000 a od 1. septembra 2001 do 2. septembra 2001 v celkovej sume 8 200 Sk, ako aj trovy konania súvisiace s vydaním tohto platobného výmeru.

Zo sťažnosti ďalej vyplýva, že mu bol doručený aj „... *Protokol o kontrole č. 2807/2004 zo dňa 23. 12. 2004 taktiež vydaný Všeobecnou zdravotnou poisťovňou. Ktorým bola stanovená pre mňa povinnosť zaplatiť úrok z omeškania vo výške 51 951 Sk*“.

Sťažovateľ sa zmienil o tom, že využil možnosť podať proti uvedeným rozhodnutiam v zákonnej lehote odvolanie. Poukázal na to, že „V prvom rade som požiadal o predĺženie lehoty na podanie odvolania z 10 na 30 dní.

V druhom rade som žiadal, aby mi ako účastníkovi správneho konania bol ustanovený obhajca/advokát na moje zastupovanie nakoľko si to vyžadujú záujmy spravodlivosti. Som totiž v pozbavení slobody a teda nemám možnosť zabezpečiť si potrebné písomnosti a iné dokumenty ako dôkaz na podporu mojich tvrdení. Je nutné preto zabezpečenie právnej pomoci advokáta alebo obhajcu ktorý tieto dokumenty a písomnosti zabezpečí a predloží príslušnému orgánu. Rovnako tak napíše kvalifikované odvolanie a bude ma v správnom konaní zastupovať nakoľko ja nie som právnik a nie som ani osoba znalá práva, preto si sám nedokážem účinne hájiť svoje práva.

Právna pomoc mi nebola poskytnutá. Nemal som teda zabezpečené právo na právnu pomoc v konaní.

Odvolačí orgán moje odvolanie zamietol a to najmä z dôvodu, že som nepredložil predmetné dokumenty a písomnosti. (...)

Proti týmto rozhodnutiam už nebolo možné sa odvolať. V poučení týchto rozhodnutí je uvedené iba to, že rozhodnutia je možné nechať preskúmať súdom. Nie je však uvedené akým súdom, v akej lehote, ako, a pod.“.

Na základe uvedeného sťažovateľ zastáva názor, že rozhodnutiami úradu pre dohľad z 22. decembra 2006 sp. zn. DK 91/000179/2006/R a sp. zn. DK 91/000180/2006/R, ktorými boli zamietnuté jeho odvolania a zároveň potvrdené platobné výmery Všeobecnej zdravotnej poisťovne z 29. decembra 2004 č. 2807/2004/1 a č. 2807/2004/2, bolo porušené jeho základné právo na právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy, právo na kontradiktórne konanie, právo na prístup k súdnej ochrane podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a právo na účinný právny prostriedok nápravy podľa čl. 13 dohovoru.

Sťažovateľ má vedomosť o tom, že v konaní pred ústavným súdom má možnosť požiadať (za splnenia zákonom ustanovených podmienok) o ustanovenie advokáta, avšak v súvislosti s tým tvrdí, že v jeho prípade je zabezpečenie si právnej pomoci nemožné, pretože najskôr musí ústavnému súdu predložiť podanie, podľa obsahu ktorého ten posúdi,

či v danom prípade nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie práva. Takéto podanie však v situácii, v ktorej sa nachádza (výkon trestu odňatia slobody), nie je schopný ústavnému súdu predložiť.

Zvolenie si advokáta na zastupovanie na základe splnomocnenia taktiež u neho neprichádza vzhľadom na jeho finančnú situáciu do úvahy. Sťažovateľ tvrdí, že sa v tejto veci obrátil so žiadosťou o pomoc aj na Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ako aj na Slovenskú advokátsku komoru, avšak ani v jednom prípade nedostal na tieto žiadosti odpoveď. Dôkazy ohľadne týchto tvrdení sťažovateľ k sťažnosti nepripojil.

Ďalej sťažovateľ poukazuje na to, že *„Bez právnej pomoci totiž nemám prístup k informáciám potrebným na vykonanie účinného prostriedku nápravy: neviem aký opravný prostriedok mám vyčerpať, ako ho mám vyčerpať, ako napísať, ako odôvodniť, v akej lehote ho mám iniciovať, a pod., ba dokonca neviem zistiť ani existenciu toho ktorého opravného prostriedku.*

Z tohoto dôvodu bol porušený čl. 13 Dohovoru ako aj právo na prístup k informáciám zaručovaným našim vnútroštátnym právom“.

K namietanému porušeniu práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru sťažovateľ uviedol, že *«... suma ktorú musím zaplatiť prevyšuje 50 tisíc Sk, čo je už „trestná sankcia“.*

A orgán ktorý rozhodol o tejto „trestnej sankcii“ nespĺňal inštitucionálne záruky čl. 6 ods. 1 Dohovoru čím došlo k porušeniu tohoto článku Dohovoru».

Podľa sťažovateľa malo v danej veci dôjsť aj k porušeniu *«... práva „zákaz diskriminácie“ v spojení s ústavným právom princípu rovnosti pred zákonom.*

„Štát“ si stanovil sankciu ročne cca 100 % zo sumy ktorú mu dlžím (údajne dlžím). Ale ak štát dlží niečo občanovi tak úroky z omeškania ani zďaleka nedosahujú takúto výšku. Je to do očí bijúci nepomer medzi štátom a občanom vo výške úroku z omeškania.

A podľa môjho názoru z tohoto dôvodu došlo aj k porušeniu práva na ochranu majetku zaručovaného v čl. 1 dodatkového protokolu k Dohovoru... ».

V prípade, že to bude ústavný súd považovať za potrebné, sťažovateľ navrhol, aby si vyžiadal stanoviská a dôkazy od príslušných orgánov.

Sťažovateľ sa zároveň domáha, aby mu ústavný súd za namietané porušenie jeho označených práv priznal finančné zadostučinenie v sume 350 000 Sk.

V súvislosti s povinným právnym zastúpením v konaní pred ústavným súdom sťažovateľ žiada, aby mu bol ustanovený advokát ex offo, ktorý zároveň opraví a doplní jeho sťažnosť.

V závere sťažnosti sťažovateľ upozornil na to, že si je vedomý nedostatkov zákonom predpísaných náležitostí sťažnosti, avšak „... *to všetko sa dá spraviť iba za pomoci advokáta ktorý mi zatiaľ nebol poskytnutý*“.

Ústavný súd si v rámci prípravy predbežného prerokovania sťažnosti vyžiadal sťažovateľom namietané rozhodnutia od úradu pre dohľad, ktoré mu boli doručené 14. mája 2007.

Z odôvodnenia týchto rozhodnutí (ktorými boli zamietnuté odvolania sťažovateľa proti platobným výmerom a zároveň potvrdené platobné výmery Všeobecnej zdravotnej poisťovne z 29. decembra 2004 č. 2807/2004/1 a č. 2807/2004/2) okrem iného vyplýva, že sťažovateľ podal 3. februára 2005 proti predmetným platobným výmerom odvolanie, v ktorom poukázal na to, že sa už štvrtý rok nachádza vo výkone väzby, nemá peniaze na zabezpečenie obhajcu, ktorý by ho zastupoval vo veci nedoplatkov na zdravotnom poistení, a žiada o zabezpečenie právnej pomoci. K odvolaniu nepredložil žiadne relevantné doklady, ktoré by obsahovali nové skutočnosti, na základe ktorých by bolo možné platobný výmer zmeniť alebo zrušiť.

V oboch namietaných rozhodnutiach úradu pre dohľad sa zhodne uvádza: „*Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s. (ďalej len „zdravotná poisťovňa“), postúpila v zmysle § 84 zákona č. 581/2004 Z. z. začaté správne konanie právoplatne neskončené*

na Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ďalej len „úrad“), ktoré doručila úradu dňa 13. 06. 2006.

Dňa 02. 08. 2006 účastník konania prevzal výzvu, v ktorej úrad žiada o doplnenie dokladov k DK 91/000179/2006. Platiteľ poisťného (t. j. sťažovateľ, pozn.) dňa 15. 08. 2006 podal doplnenie odvolania, v ktorom oznamuje, že je už piaty rok vo výkone väzby a zároveň žiada o predĺženie lehoty z 10 dní na 30 dní na zabezpečenie potrebných dokladov vo veci nedoplatku na zdravotnom poistení. V závere žiada úrad o poskytnutie právnej pomoci. Na základe žiadosti platiteľa poisťného úrad dňa 23. 08. 2006 v súlade s § 27 ods. 1 správneho poriadku predĺžil lehotu na predloženie požadovaných dokladov do 30. 09. 2006.

Poradná komisia predsedu úradu (ďalej len „poradná komisia“) prerokovala predmetné odvolanie platiteľa poisťného na svojom zasadnutí dňa 20. 12. 2006. Poradná komisia preskúmala spisový materiál a zistila, že dňa 29. 12. 2004 bolo platobným výmerom č. 2807/2004/1 (resp. v druhom prípade platobným výmerom č. 2807/2004/2, pozn.) platiteľovi poisťného predpísané dlžné poisťné na zdravotné poistenie v sume 8 200,- Sk, slovom: osemtisícdivesto slovenských korún. Napadnuté rozhodnutie bolo vydané dňa 29. 12. 2004 a platiteľovi poisťného bolo doručené dňa 27. 01. 2005. Odvolanie bolo podané dňa 03. 02. 2004 v zákonom stanovenej lehote. (...)

Platiteľ poisťného ku dňa 30. 09. 2006 nepredložil žiadne relevantné doklady, ani neuviedol žiadne nové skutočnosti, ktoré by mohli predmetný platobný výmer zmeniť alebo zrušiť. (...)

V napadnutom rozhodnutí ani v konaní sa nezistili také nedostatky, pre ktoré by sa rozhodnutie muselo považovať za nesprávne a preto by sa muselo zmeniť alebo zrušiť.“

Sťažovateľ bol v závere odôvodnenia oboch citovaných rozhodnutí poučený, že tieto rozhodnutia sú preskúmateľné súdom.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa názoru ústavného súdu nie je v jeho právomoci o podanej sťažnosti meritórne rozhodnúť.

Treba konštatovať, že právomoc ústavného súdu v zmysle čl. 127 ods. 1 ústavy je iba subsidiárna, lebo je daná iba vtedy, ak o ochrane označených základných práv nerozhoduje iný súd.

Podľa § 142 ods. 1 ústavy súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci, ak tak ustanoví zákon. Podľa § 7 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) v znení účinnom od 1. septembra 2003 v občianskom súdnom konaní súdy preskúmavajú aj zákonnosť rozhodnutí orgánov verejnej správy a zákonnosť rozhodnutí, opatrení alebo iných zásahov orgánov verejnej moci. Iným zásahom je aj nečinnosť orgánu verejnej správy.

Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

Podľa § 247 ods. 1 OSP podľa ustanovení druhej hlavy piatej časti sa postupuje v prípadoch, v ktorých fyzická osoba alebo právnická osoba tvrdí, že bola na svojich právach ukrátená rozhodnutím a postupom správneho orgánu, a žiada, aby súd preskúmal zákonnosť tohto rozhodnutia a postupu. Podľa § 247 ods. 2 OSP pri rozhodnutí správneho orgánu vydaného v správnom konaní je predpokladom postupu podľa druhej hlavy piatej časti, aby išlo o rozhodnutie, ktoré po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov, ktoré sa preň pripúšťajú, nadobudlo právoplatnosť. Napokon podľa § 247 ods. 3 OSP predmetom preskúmania môže byť za podmienok ustanovených v odsekoch 1 a 2 aj rozhodnutie, proti ktorému zákon nepripúšťa opravný prostriedok, ak sa stalo právoplatným.

Z citovaných právnych noriem, najmä z čl. 46 ods. 2 ústavy vyplýva, že vo veci sťažovateľa bola daná právomoc všeobecného súdu v správnom súdnictve rozhodovať o napadnutých rozhodnutiach predovšetkým so zreteľom na to, že podľa tvrdení sťažovateľa tieto rozhodnutia porušujú jeho základné práva. Túto právomoc správneho súdnictva nemožno nahradiť konaním pred ústavným súdom.

Nevyužitie možnosti účinnej ochrany základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 2 ústavy nemožno nahrádzať sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže konať len vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú možnosť účinnej ochrany svojich práv.

Existencia právomoci všeobecných súdov poskytnúť ochranu sťažovateľovým právam a právom chráneným záujmom v konaní podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku vylučuje právomoc ústavného súdu konať v danej veci bez ohľadu na to, do akej

miery sťažovateľ tieto prostriedky, ktoré mu právny poriadok na ochranu jeho práv priznáva, naozaj využil.

Princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany, a pred tým, než podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorý je kompetenčne predsunutý pred uplatnenie právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

Zmysel a účel uvedeného princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a podľa povahy vecí ani nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú v občianskom súdnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým fyzickým osobám a právnickým osobám zaručujú. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

Ústavný súd už taktiež judikoval: „Ak o závažných procesných pochybeniach, ktorými sa porušujú aj niektoré zo základných práv alebo slobôd, je oprávnený a povinný rozhodnúť všeobecný súd na základe riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov upravených v príslušnom procesnom poriadku, je právomoc ústavného súdu pred ich vyčerpaním vylúčená.“ (IV. ÚS 10/02).

Pokiaľ sťažovateľ namietal, že mu v konaní pred úradom pre dohľad nebola poskytnutá právna pomoc a ďalej, že v poučení namietaných rozhodnutí je uvedené iba to, že je ich možné nechať preskúmať súdom, nie je však uvedené, akým súdom, v akej lehote, ako, a pod. a z toho dôvodu malo dôjsť k porušeniu jeho označených práv, ústavný súd k tomu uvádza, že v žiadnom prípade nemôže nahrádzať postupy a rozhodnutia

všeobecných súdov spôsobom, akým to požaduje sťažovateľ, a tak prebrať na seba ústavnú zodpovednosť všeobecných súdov za ochranu zákonnosti podľa § 1 OSP, ak táto ochrana mohla byť zo strany všeobecných súdov poskytnutá, ale z dôvodov na strane sťažovateľa k tomu nedošlo.

Sťažovateľ mal navyše v situácii, ktorú opisuje vo svojej sťažnosti, možnosť požiadať o poskytnutie právnej pomoci podľa zákona č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z., avšak z jeho sťažnosti nevyplýva, že by túto možnosť využil.

Vychádzajúc z týchto právnych záverov stabilizovanej judikatúry ústavného súdu vo vzťahu k čl. 46 ods. 2 ústavy (napr. IV. ÚS 81/04) a zo skutkového stavu opísaného sťažovateľom ústavný súd dospel k záveru, že vo veci nie je daná jeho právomoc (čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení s § 25 ods. 2 a § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Preto sťažnosť odmietol už pri jej predbežnom prerokovaní.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. mája 2007